

JUNI 2026 · FOLKEVERSJON AV DEN ØKONOMISKE ANALYSEN AV TROMSØ KOMMUNE

Hva skjer med pengene i Tromsø?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «behovskorrigert avvik». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Tromsøs økonomi fant. Og Tromsø har en alvorlig tvist: Nord-Norges hovedstad har brukt opp sparekontoen og står like ved grensen der staten kan ta over styringen av økonomien.

0,8 %

så lite er det igjen på
sparekontoen målt mot
årsinntekten — i praksis tom.
Bufferen er borte

~0,2 pp.

så lite mangler før staten kan ta
over økonomistyringen (det kalles
«ROBEK»). Tromsø balanserer på
kanten

209 mill.

så mye mer enn forventet bruker
kommunen på eldreomsorg —
men ikke fordi den er raus. Les
hvorfor

Tenk på kommunen som en husholdning: Tromsø «tjener» godt — skatt og overføringer fra staten. Men i flere år har familien brukt litt mer enn den tjener, og dekket forskjellen med **engangsinntekter** — som å selge ting eller bruke av sparepengene. Nå er sparekontoen tom, rentene og pensjonsregningene har vokst, og familien har et stort boliglån. Den ene store utgiften som stikker seg ut — eldreomsorgen — er ikke dyr fordi familien lever flott, men fordi den må leie inn dyre vikarer for å få vaktene til å gå opp. Det er omtrent det som skjer i Tromsø nå.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, Statsforvalteren, mediedekning, tilsyn). Tromsø kommunes egne nettsider blokkerer automatisk innhenting, så enkelte tall er bekreftet via NRK, VG og lokalaviser. Den tekniske rapporten viser alle kilder og forbehold. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Tromsø bruker mye mer enn forventet på eldreomsorg — og mindre på skole

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange barn trenger mer skole, en med mange eldre trenger mer omsorg. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Tromsøs faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Eldreomsorg og hjemmetjenester	209 mill. mer	Tromsøs store «dyre unntak» — men drevet av dyre vikarer, ikke raushet. Les neste side
Administrasjon («byråkratiet»)	25 mill. mer	Litt over forventet, men på vei ned
Sosialhjelp m.m.	8 mill. mer	Så vidt over forventet — kraftig ned fra året før
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	4 mill. mindre	Så vidt under forventet
Barnevern	7 mill. mindre	Lå litt over året før — nå under forventet
Barnehage	25 mill. mindre	Under forventet — og lavere enn året før
Grunnskole	79 mill. mindre	Langt under forventet — men karakterene er gode

Det som stikker seg ut: Tromsø bruker mye mer enn forventet på eldreomsorg, og mindre enn forventet på skole og barnehage. Mange tror et høyt forbruk på eldreomsorg betyr at tilbudet er spesielt godt. Her er det motsatt: mye av pengene går til *dyre vikarer* for å dekke vakter kommunen ikke klarer å bemanne fast. Pengene blir altså brukt opp uten at de eldre nødvendigvis får mer hjelp. Hvorfor det er slik, forklarer vi på neste side.

Regnestykket viser altså en kommune med **én stor dyr utgift (eldreomsorg) og en stram skole og barnehage**. Politikerne har bevisst forsøkt å skjerme skole og barnehage mot de hardeste kuttene — likevel ligger begge under det de «burde» kostet. Tyngden av innstrammingen ligger derfor på helse og omsorg, der det også brukes klart mest.

Hvorfor er eldreomsorgen så dyr — når tilbudet ikke er rausere?

Eldreomsorgen i Tromsø koster 209 millioner kroner mer enn forventet i året. Det høres ut som en godt finansiert tjeneste. Men når man ser nærmere etter, handler det ikke om at de eldre får mer enn andre steder. Det handler om at det å fylle vaktene har blitt veldig dyrt.

- **Vikarbruken er nesten tredoblet på fire år.** Tromsø brukte 32 millioner kroner på vikarer i 2019. I 2023 var tallet 91 millioner. Når kommunen ikke har nok fast ansatte, må den leie inn vikarer og betale overtid — og det koster langt mer enn å ha folk fast ansatt.
- **Det mangler sykepleiere.** I 2022 manglet kommunen mer enn 100 sykepleiere. Og over en fjerdedel av sykepleiervaktene (26,6 %) dekkes av personer med mindre utdanning enn en sykepleier — mot rundt 19 % i landet ellers.
- **Sykefraværet er høyt.** De ansatte i kommunen er mer syke enn snittet (8,5 % mot 7,7 %), og høyest er det i nettopp barnehage, sykehjem og hjemmetjeneste. Hvert eneste fraværspersentpoeng koster kommunen anslagsvis 55 millioner i året — til sammen rundt 110 millioner ekstra mot snittet. Det er «mer enn halvparten av kuttene kommunen nå forsøker å finne».

Kort sagt: Eldreomsorgen i Tromsø er ikke dyr fordi den er raus, men fordi det er dyrt å holde hjulene i gang når det mangler sykepleiere og mange er syke. Pengene forsvinner i vikarer og overtid — ikke i ekstra tilbud til de eldre. Fagspråket kaller dette en «indikasjon på effektiviseringspotensial»: det betyr at kommunen kan spare penger ved å få ned vikarbruk og fravær, *uten* å kutte i selve tilbudet.

Et varsko fra staten: I 2020 førte Statsforvalteren tilsyn med Helsehuset og fant et lovbrudd: kommunen sikret ikke at alle pasientene fikk kartlagt om de var underernærte. Av 27 pasienter manglet 8 en slik kartlegging, og 14 som var i risiko hadde ingen plan for tiltak. Med andre ord: det høye kostnadsnivået i eldreomsorgen har ikke automatisk gitt høy kvalitet. (En annen institusjon, Trudvang barne- og ungdomsbolig, fikk derimot full godkjent i 2023 — ingen lovbrudd.)

Det å redusere vikarbruk og sykefravær er altså ikke bare et sparetiltak — det kan også gi de eldre en mer stabil tjeneste med folk de kjenner. Den ene store utgiften som stikker seg ut, er samtidig det stedet kommunen har mest å hente.

Rik by, tom kasse — og på kanten av statlig kontroll

0,8 %

sparekontoen
(«disposisjonsfondet») målt mot
årsinntekten — i praksis tom

−0,1 %

kommunen gikk i praksis i null i
2025, med et merforbruk på 66
millioner

118 %

lånet er større enn en hel
årsinntekt — høy gjeld som gir
store renteregninger

Her er den ærlige historien. Tromsø er en stor by med gode inntekter. Men kassa er tom, og kommunen står farlig nær grensen der staten kan ta over styringen.

Hva er «ROBEK»?

ROBEK er et register staten setter kommuner i når økonomien er ute av kontroll. Da må kommunen få godkjent budsjettene sine av staten, og mister mye av sin egen frihet. Tromsø ligger om lag **0,2 prosentpoeng** fra å havne der automatisk — kommunedirektøren har selv beskrevet at byen ligger «helt marginalt» innenfor grensen. For å unngå det må kommunen kutte over 200 millioner kroner og **ta ned rundt 200 årsverk**, i hovedsak ved at folk som slutter ikke erstattes.

Hvorfor ble kassa tom?

Det viktigste å forstå er at **krisen ikke først og fremst skyldes for dyre tjenester**. Av underskuddet i 2024 (rundt 258 millioner) skyldtes omtrent 150 millioner *renteøkning, pensjonsregninger og sviktende skatteinntekter* — ting kommunen i liten grad styrer selv. I 2025 betalte kommunen hele 700 millioner i pensjon. I tillegg har Tromsø over flere år brukt litt mer enn den tjener, og dekket forskjellen med engangsinntekter. Da sparekontoen ble tom, var det ikke mer å ta av.

Det viktige skillet: Tromsø har to ulike problemer som lett blandes sammen. Det ene er den dyre eldreomsorgen — den kan kommunen gjøre noe med ved å få ned vikarbruk og sykefravær. Det andre er gjeld, renter og pensjon — det er mye vanskeligere å styre på kort sikt. Det betyr at eldreomsorgen er det stedet kommunen faktisk kan hente penger uten å kutte i selve tilbudet, mens finansregningene må håndteres over tid.

Det ærlige bildet er altså verken «Tromsø er blakk og har dårlige tjenester» eller «alt går bra». Det er en stor by med gode inntekter, men tom sparekonto, høy gjeld og tunge finansregninger — som nå må stramme inn for å unngå at staten tar over styringen.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2025 gikk Tromsø i praksis i null (**minus** 0,1 %), med et merforbruk på 66 millioner. Det betyr at kommunen ikke fikk noe til overs til å bygge opp igjen sparekontoen.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Tromsø: 0,8 % — i praksis tom. Bufferen som skal tåle et dårlig år, er borte.

ROBEK

Statens «register» for kommuner med økonomien ute av kontroll. Havner kommunen der, må staten godkjenne budsjettene, og kommunen mister mye selvstyre. Tromsø ligger om lag 0,2 prosentpoeng fra grensen for automatisk innmelding.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Tromsø rettferdig med helt ulike kommuner — og det er dette som viser at eldreomsorgen ligger over forventet, mens skole og barnehage ligger under.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Tromsøs gjeld tilsvarende rundt 118 % av en hel årsinntekt — høy gjeld som gir store renteregninger, og en viktig grunn til at kommunen må stramme inn.

Vikarbruk og sykefravær

Når faste ansatte er borte eller stillinger står tomme, må kommunen leie inn vikarer og betale overtid. Det er dyrt. I Tromsø vokste vikarregningen fra 32 til 91 millioner på fire år — en hovedgrunn til at eldreomsorgen ble så dyr.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning. Alle hovedkonklusjoner bygger på endelige tall.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, statlige tilsyn og mediedekning (NRK, VG, Nordlys, iTromsø, Nordnorsk debatt). Tromsø kommunes egne nettsider blokkerer automatisk innhenting, så noen tall er bekreftet via mediene og bør etterprøves mot kommunens egne rapporter. Hver tallpåstand er sporbar til kilden, og hele analysen ble til slutt «angrepet» av en egen kvalitetskontroll som lette etter feil.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at eldreomsorg koster «mer enn forventet», betyr det ikke sløsing — det betyr at dyr vikarbruk og sykefravær blåser opp kostnaden uten å gi de eldre mer hjelp. Og når skole koster «mindre enn forventet», betyr det ikke at tilbudet er dårlig — det kan være bevisst, nøktern drift. Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne, og at det er i eldreomsorgens bemanningsøkonomi kommunen har mest å hente uten å kutte i tilbudet.